

EGOV

Surayyo Otakuziyeva,

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
huzuridagi O'zbekiston iqtisodiyotini
rivojlantirishning ilmiy asoslari
va muammolari ilmiy-tadqiqot
markazi demografiya va mehnat bozori
sektori kichik ilmiy xodimi*

O'ZBEKISTONDA ELEKTRON HUKUMATNI SHAKLLANTIRISH BOSQICHLARI

Hayotimizning har bir jabhasida asrimizning axborot asri deb bejis atalmaganligini his etib turibmiz. Jamiyatning turli sohalari rivojida axborotning muhim o'rin tutishining guvohi bo'lmoqdamiz. Axborot jamiyatni taraqqiyot tomon undaydi. Hozirgi davrda mamlakatimizda olib borilayotgan tub islohotlarning asosiy mazmun-mohiyati jamiyatni modernizatsiya qilish va uzoq muddatga mo'ljallab qabul qilingan rivojlantirish dasturlarida belgilangan vazifalarni amalga oshirish bilan ifodalanadi.

Shunday ekan, asosiy maqsad mamlakat aholisining zamon talabiga mos savodxonligini oshirish, ularning axborot texnologiyalari bilan ta'minlanganligi va xalqimiz turmush jarayonida hamda ishlab chiqarishda oqilona foydalanishiga erishilishiga yordam berishdan iborat. Iqtisodiyot, ishlab chiqarish, aloqa, ilmiy-tadqiqot, ta'lim, tibbiyot va biznes sohasidagi mehnat sifati, mehnat unumdorligi va samaradorlik darajasini yuksaltirish tatbiq etilayotgan eng zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bilan bog'liq. Hozirgi davrda axborot kommunikatsiya texnologiyalarini jahon miqyosida hayotga keng tatbiq etilishi industrial jamiyatdan axborotlashgan jamiyatga, axborotlashgan iqtisodiyotga o'tilishi bilan tavsiflanadi.

O'zbekiston Respublikasi davlat sektoriga elektron texnologiyalarning qo'llanilishi va rivojlanishining asosiy yo'nalishi bo'lib, huquqiy-me'yoriy asosni takomillashtirish bo'lib hisoblanadi.

Shu yo'nalishdagi asosiy masalalardan biri — bu elektron hujjatlarni yaratish va qo'llash borasida qonunchilik asosini shunday yaratish lozimki, u umumiy axborot resurslar va tizimlardan foydalanish imkoniyatini, axborotning konfidentsionalligini, shuningdek, oddiy shaxslarning shaxsiy ma'lumotlarini saqlashga qaratilgan bo'lishi lozim. Hozirgi kunga kelib, axborot resurslarini yig'ish, qayta ishlash, uzatish va iste'molchilarning shaxsiy talablaridan kelib chiqqan holda, ushbu resurslarni tayyorlash bilan shug'ullanadigan turli xil axborot kommunikatsiyalar biznesi vujudga kelgan bo'lib, ular ushbu bozor negizidir. Bugungi kunda, «Elektron hukumat»ning samaralilari sifatida, 20dan ortiq loyihalar amalga oshirildi. Ular orasida eng asosiylari quyidagilar:

- **gov.uz** — O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali, u tashkilotlar, shuningdek, yuridik shaxslar va jismoniy shaxslar o'rtasidagi elektron-axborot munosabatlari infratuzilmasining tizim tashkil etuvchi portal sanaladi. Har qanday fuqaro yoki

korxonalar, tashkilotlar, muassasa vakili bu yerdan O'zbekiston davlat hokimiyatining barcha hujjatlari haqida to'liq ma'lumot olishi, shuningdek, bevosita gov.uz portali orqali u yoki bu hokimiyat organiga elektron shaklda rasmiy so'rov yuborishi mumkin. Bu portaldagi, shuningdek, Bazaviy interaktiv davlat xizmatlari to'liq reyestri chop etilgan.

- **E-kommunal.uz** portali — kommunal xo'jalik sohasidagi umumiy axborot infratuzilmasi bo'lib, aholi, nazorat organlari va uy-joy mulkdorlari shirkatlari, shuningdek, kommunal xizmatlar o'rtasida axborot almashinuvini soddalashtiradi. Ushbu portaldagi qulay shaklda O'zbekiston uy-joy va kommunal xo'jalikka oid barcha masalalar bo'yicha ma'lumotlar joylashtirilgan. Har bir xohlovchi portaldagi kommunal xo'jalik borasidagi u yoki bu muammo haqida axborot, fotosurat joylashtirishi mumkin, bu muammolar davlat hokimiyatining tegishli organlari tomonidan o'rganib chiqiladi.
- **stat.uz** va **soliq.uz** — statistika, soliq va boshqa moliyaviy hisobotlarni tadbirkorlik subyektlaridan elektron ko'rinishda yig'ish va qayta ishlash tizimi. Davlat soliq qo'mitasi saytida istalgan soliq to'lovchi, ham yuridik, ham jismoniy shaxs maslahat olishi, elektron ko'rinishda soliq hisoboti yoki daromadlar haqida deklaratsiya topshirishi kabi qator xizmatlardan foydalanishi mumkin. Davlat statistika qo'mitasi sayti orqali har bir tadbirkorlik subyekti statistik hisobotni elektron ko'rinishda topshirishi mumkin.
- **lex.uz** — 25 mingdan ziyod me'yoriy hujjatlarni erkin foydalanish uchun yig'ilgan O'zbekiston Milliy qonunchilik bazasi. Lex.uz milliy tizimining asosiy maqsadi aholining huquqiy madaniyatini yuridik va jismoniy shaxslarning me'yoriy-huquqiy hujjatlardan keng foydalanishini ta'minlash orqali yuksaltirish, aholini huquqiy axborot bilan ta'minlashni takomillash-tirishdan iborat.
- **uzbekenergo.uz** — Elektr energiya iste'molchilarining har biri uchun o'z shaxsiy ma'lumotlaridan foydalanishini ta'minlovchi elektrenergia iste'molchilari shaxsiy kabinetlari tizimi.
- **mfa.uz** — Chet el fuqarolarining O'zbekistonga viza rasmiylashtirishlari uchun onlayn-so'rovnoma tizimi. Tizim O'zbekiston tashqi ishlar vazirligi veb-saytining bir qismi bo'lib, hozirda o'zbek, ingliz va rus tillarida ishlamoqda.
- **license.uz** — Faoliyatning litsenziyalanadigan turlari va ruhsat berish taomillari ro'yxati, litsenziya, ruhsatnoma va boshqalarni olish uchun talab qilinadigan hujjatlar haqida axborot olish imkonini beruvchi umumiy litsenziyat portali. O'zbekistonda litsenziyalanadigan faoliyat turlari ro'yxati muntazam qisqarmoqda va ularni olish taomili soddalashtirilmagan. Ushbu loyiha barcha axborotni olish va zarur litsenziyalarni olishdagi qog'ozbozlik darajasini kamaytirish imkonini beradi.

Qo'shimcha qilib, bugungi kunda elektron hukumat tizimining samarali elementlari sifatida 20dan ortiq loyihalar amalga oshirilganligini ta'kidlab o'tish lozim. Shu jumladan: Tashkilotlar hamda yuridik va jismoniy shaxslar o'rtasida elektron-axborot o'zaro munosabatlari infratuzilmasi tizimini tashkil etuvchi elementi sifatida O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali — www.gov.uz har qanday fuqaro yoki korxonalar, tashkilotlar, muassasa vakili O'zbekiston davlat hokimiyati barcha elementlari bo'yicha to'la axborot olishi hamda bevosita gov.uz portali orqali elektron ko'rinishda davlat hokimiyatining u yoki bu organiga rasmiy so'rovnomalar jo'natishi mumkin. Bundan tashqari, mazkur portaldagi

asosiy davlat interfaol xizmatlari to'la reyestri berilgan. Davlat interfaol xizmatlari yagona portali fuqarolar va davlat organlari o'rtasidagi ko'priklarni hisoblab, u turli xususiyatdagi hayotiy muammolarni hal etish imkonini beradi. Turli masalalar bo'yicha tegishli davlat organlariga murojaatlar eng ommaviy xizmatlardan biri hisoblanadi. Ommaviy xizmatlardan biri turli masalalar bo'yicha tegishli davlat organlariga murojaat etish bo'lib hisoblanadi. Hozirgi vaqtda uy-joy-kommunal xizmatlari, ta'lim, sog'liqni saqlash bo'yicha ko'plab savollar bilan murojaat etadilar. Bugungi kunda yagona portal orqali 20tadan ortiq yo'nalish bo'yicha 300dan ortiq interaktiv xizmat ko'rsatiladi. Ular orasida, jumladan, stasionar telefon aloqasi xizmatlariga ulanish va yuridik hamda jismoniy shaxslar uchun Internet, soliqlar bo'yicha qarzdorlik mavjud emasligi haqida ma'lumotnoma olish, telekommunikatsiyalar va boshqa sohalar bo'yicha litsenziyalarni olish kabi xizmatlar avtomatik rejimda taqdim etiladi.

«Elektron hukumat» tizimini rivojlantirish Markazi tomonidan davlat buyurtmasi asosida bir nechta sohalarida axborot tizimlari komplekslari va ma'lumotlar bazalarini yaratish bo'yicha ishlar olib borildi, loyihalarning amalga oshirilishi muvofiqlashtirib borilmoqda. Loyihalarni amalga oshirish bo'yicha davlat boshqaruv organlari, tashkilotlar, muassasalar va korxonalar bilan markaz o'rtasida doimiy hamkorlik o'rnatildi. Loyihalarni belgilangan muddatlarda amalga oshirish va «Elektron hukumat» tizimida loyihalarni yaratish va joriy etilishini ta'minlash maqsadida reja grafik asosida ishlar tashkil qilindi.

O'zbekistonning bozor iqtisodiyoti hozirda iqtisodiy erkinlash-tirish sharoitida jadal rivojlanib bormoqda. O'zbekistonda ijtimoiy sektorning har bir sohasida yuqori ko'rsatkichlarga erishilmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy texnik vositalardan mukammal foydalanishni biluvchi malakali mutaxassislar ham talab oshib bormoqda. Korxonalarini texnik jihatdan qayta qurollantirish, kam chiqitli va chiqitsiz texnologiyalardan, ilg'or konstruksiyali materiallardan foydalanish dasturlarini amalga oshirish natijasidagina mehnat unumdorligini o'sishiga erishish, mahsulot sifatini yaxshilash, aholining xarid talabini qondirish, ilm-fan ishlab chiqarish tarmoqlarini, ayniqsa, elektronika, mashinasozlik, hisoblash texnikasi, aloqa vositalari ishlab chiqarishni rivojlantirish mumkin bo'ladi.

Davlat sektoriga axborot kommunikatsiya texnologiyalarini joriy qilinishi iqtisodiyotning rivojlanishini tezlatadi, ish samaradorligini oshiradi, elektron hukumatni shakllantirish O'zbekiston Respublikasida axborot kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etilishi uchun zaruriy sharti bo'lib, u esa o'z navbatida, jamiyatni demokratik o'zgarishlariga olib keladi, aholini axborot resurslarini erkin olishiga, uzatishiga va tarqatishiga huquq beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining «Elektron raqamli imzo to'g'risida»gi Qonuni. 2003-yil 11.12. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2004-yil, 4-son, 41-modda.
2. O'zbekiston Respublikasining «Elektron tijorat to'g'risida»gi Qonuni. 2004-yil 29.04. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2004-yil, 20-son, 232-modda.
3. O'zbekiston Respublikasining «Elektron hujjat aylanishi to'g'risida»gi Qonun. 2004-yil 29.04. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2004-yil, 20-son, 230-modda.
4. O'zbekiston Respublikasining «Elektron to'lovlar to'g'risida»gi Qonuni 2005-yil 16.12. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2005-yil, 51-son, 373-modda.